

**Հայերէն Պարբերականների, Մատենաշարների և
Տեղեկատուական Աղբիւրների Մատենագիտութիւն**

Կազմեց և Խմբագրեց՝

Արա Ղազարեանց

**Bibliography of Armenian Periodicals, Monographic Series,
and Reference Materials**

Compiled and Edited

by

Ara Ghazarians

**Armenian Cultural Foundation
Arlington, Massachusetts**

**Հայերէն Պարբերականների, Մատենաշարների և Տեղեկատուական Աղբիւրների
Մատենագիտութիւն**

Կազմեց և Խմբագրեց՝ Արա Ղազարեանց

Bibliography of Armenian Periodicals, Monographic Series, and Reference Materials

Compiled and Edited by Ara Ghazarians

Published in 2000 by
Armenian Cultural Foundation
441 Mystic Street, Arlington, MA 02474-1108

Copyright by Armenian Cultural Foundation
All rights reserved.

No part of this book may be used or reproduced in any manner
whatsoever without written permission from the publisher.

First Edition

1 3 5 7 9 10 8 6 4 2

Printed in the United States of America

Book design, typography, & electronic pagination by
Mayreni Publications, Inc. Waltham, Massachusetts

Printed in the United States of America

Library of Congress Cataloging-in-Publication Data

*Hayeren parberakanneri, matenasharneri ew teghekatuakan aghbiwrneri matenagitut'iwn/
kazmets' ew khmbagrets' Ara Ghazareants'*

Armenian and English.

Includes appendices and index

ISBN 0-9674621-0-X

99-7544

CIP

Բովանդակություն . Contents

A Message from the President	<i>Robert Mirak</i>	iv
Այս Աշխատության Մասին . About this Work	Արա Ղազարեանց	v
Համառոտագրություն . Abbreviations		x
Տառադարձություն . Transliteration Key		xi
Մատենագիտություն . Bibliography		
Պարբերականներ . Periodicals		1
Տարեգրքեր . Yearbooks		39
Մատենաչարներ . Monographic Series		47
Տեղեկատուական Աղբյուրներ . Reference Materials		
Բառարաններ . Dictionaries		77
Մատենագիտություններ, Հանրագիտարաններ, Ժամանակագրություններ Bibliographies, Encyclopedias, Chronologies		80
Ցանկեր . Appendices		
Ա. Պարբերականների եւ Տարեգրքերի Այբուբենական Ցանկ ըստ Հիմնադրության Թուականի եւ Վայրերի		
A. Alphabetical List of Periodicals and Yearbooks by the City and Year of Origin		85
Բ. Պարբերականների եւ Տարեգրքերի Ցանկ ըստ Հրատարակության Վայրերի		
B. Alphabetical List of Cities by Periodicals and Yearbooks		89
Գ. Հրատարակչատների եւ Տպարանների Այբուբենական Ցանկ ըստ Քաղաքների		
C. Alphabetical List of Publishers by City		94
Դ. Խմբագիրների Այբուբենական Անուանացանկ		
D. Alphabetical List of the Editors		97
Անուանացանկ . Name Index		105

A Message from the President

The Armenian Cultural Foundation of Arlington, Massachusetts is pleased to present this bibliography of its Armenian language periodical and reference materials holdings. Established in Boston in 1945, the ACF has devoted much of its efforts to amassing important nineteenth and twentieth century Armenian language periodicals, journals, yearbooks and encyclopedias and dictionaries. The bibliography, prepared by our curator, Ara Ghazarians, contains ninety-five series of Old World Armenian newspapers; forty-nine series of New World Armenian periodicals; one hundred and ninety-nine titles of monographic series; and one hundred and twenty-one yearbooks, encyclopedias and dictionaries -- probably the richest collection of its kind in North America.

The ACF, a non-profit corporation, was the creation of Vahan Topalian (1888-1983). Topalian emigrated from Tigranakert to the United States in 1905. While employed as a tailor and valet in Boston, he collected Armenian language works and with a group of benefactors formed the ACF to "establish and maintain . . . a library and to hold literary meetings to disseminate knowledge . . . of a literary nature for the advancement of culture in general and the Armenian culture in particular." After eighteen years in Boston, the Foundation moved to Arlington, where it expanded in size and increased its holdings. From that date, John Mirak (1907-), another immigrant from Turkish Armenia, became its president and sole benefactor.

Topalian was no narrow nationalist. A product of the late nineteenth century freethinking generation, he was at home in English and French as well as Armenian. He collected the finest first editions of great writers and thinkers in the principal western languages. He also gathered several objets d'art to beautify the buildings. Today, the Foundation is expanding its interest into the fields of Armenian music and the history of Armenian women's studies, in conjunction with the Armenian International Women's Association. But the core of its holdings and its historic mission have been the collection of important Armenian language works, which detail the history, politics, art, linguistics and sociology of the Armenian people especially in the turbulent late nineteenth and twentieth centuries. In addition to the works listed in this bibliography, the Foundation possesses about four thousand and eight hundred Armenian language works, some dating from the eighteenth century, as well as Armenian objets d'art, among them tapestries, carpets and paintings.

The Foundation is now administered by a group of Armenian studies specialists and community leaders whose names are listed below. It is supported by the John Mirak Foundation. The Foundation extends an invitation to scholars and non-scholars alike to utilize its rich resources. Because of the age of the collections, inter-library loans are not possible, but the Foundation is happy to provide extended access to its collections. Visitors to the Foundation are always welcome.

Robert Mirak, *President*

Alice Kanlian Mirak, *Clerk*

Barbara Merguerian, *Board Member*

Nishan Goudsouzian, *Board Member*

Julia Mirak Kew, *Board Member*

Ara Ghazarians, *Curator*

December 1999

Այս աշխատության մասին

Հայ պարբերական մամուլը ունի աելի քան երկու հարիւր տարուայ հարուստ պատմութիւն: Այդ ժամանակաշրջանում լոյս են տեսել երեք հազար անուն՝ օրաթերթեր, ամսաթերթեր, եռամսեաներ, որոնք արտացոլումն են հայ ժողովրդի վերջին երկդարեայ կտրած ալեկոծ ճամբի՝ տասնեակ սերունդների մտքի, կեանքի և հասարակական կառոյցների հոլովոյթի ի սփիւռս աշխարհի: Պարբերական մամուլը ունեցել է անուրանալի դեր հայ ժողովրդի արդի պատմութեան մշակութային, հասարակական և քաղաքական կեանքի զարգացման մէջ:

Հայկական պարբերականների խոշոր մեծամասնութիւնը լոյս է տեսել պատմական Հայաստանի սահմաններից դուրս: Առաջին հայ պարբերականը՝ Ազդարար, հրատարակուել է Հնդկաստանի Մադրաս քաղաքում Յարութիւն Քհնյ. Շմաւոնեանի ջանքերով 1794 թուին: Հակառակ իր համեստ և կարճ կեանքին, *Ազդարար*-ը հիմք հանդիսացաւ գալիք հարուստ հունձքի: Յարդ, հայերէն պարբերականներ լոյս են տեսել Թուրքիայում, Մերձատր և Միջին Արեւելքում, Ֆրանսիայում, Ռուսաստանում, Իտալիայում, Անգլիայում, Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներում, Իրանում, Հարաւային Ամերիկայում և Աւստրալիայում: Այսօր, հակառակ մի շարք թարմ ճիգերի, հայ պարբերական մամուլը ընդհանուր առմամբ նահանջի մէջ է սփիւռքում: Ի տարբերութիւն այս յուզիչ պատկերի, հայ պարբերական մամուլը, նորանկախ Հայաստանում, հակառակ դիմակայած վիթխարի դժուարութիւններին, արձանագրել է տպաւորիչ ակնառու աճ և զարգացում: Ներկայիս Հայաստանում հրատարակուող հայ պարբերականների թիւը հասնում է երեք հարիւրի:

Երրորդ հազարամեակի շեմին կանգնած, Հայ Մշակութային Հիմնարկութեան Տնօրէն Խորհուրդը նախաձեռնել է մի շարք ծրագրեր, որոնք պիտի տնօրինեն իր երկրորդ յիսնամեայ ուղին: Այս մատենագիտութիւնը առաջինն է հանդիսանում այդ առընչութեամբ առնուած քայլերից, որը հետապնդում է երկու նպատակ: Նախ՝ հանրութեան, մտաւորականութեան և հայագիտութեամբ հետաքրքրուողներին տեղեկացնել Հիմնարկութեան մէջ գոյութիւն ունեցող հայ պարբերական մամուլի և տեղեկատուական նիւթերի և աղբիւրների մասին: Երկրորդ՝ հայագիտական կենտրոններին, բարձրագոյն կրթական հիմնարկութիւններին, գրադարաններին հայ թէ օտար, Հայաստանում և սփիւռքում ծանօթացնել հիմնարկութեան հաւաքածոյին, որը ցարդ մնում է անձանօթ: Այս աշխատութիւնը առիթ կ'ընձայի օտար հաստատութիւններին գաղափար կազմել Հիմնարկութեան տրամադրութեան տակ գտնուող պարբերական մամուլի հաւաքածոյի մասին և միաժամանակ ակունք հանդիսանալ համագործակցութիւնների՝ լրացնել հայ պարբերական մամուլի պակաս թիւերը զանազան գրադարանային կենտրոններում, փոխանակուումներ կատարել և ի վերջոյ ընդարձակել հաւաքածոն:

Հիմնարկութեան հայերէն պարբերականների հաւաքածոն բացառիկ է հիւսիսային Ամերիկայի տարածքում, եթէ ոչ համայն Արևմտեան կիսագնդում: Բացառութեամբ Վիեննայի և Վենետիկի Մխիթարեան գոյգ միաբանութիւնների և Փարիզի Նուպարեան Մատենադարանի մօտ գտնուող հարուստ հաւաքածոներին, ՀՄՀ-եան յարկի տակ գտնում են «հին աշխարհի» Երոպայում և Միացեալ Նահանգներում լոյս տեսած հազուագիտ պարբերականների անգերազանցելի օրինակներ: Հիմնարկութեան հաւաքածոյի մէջ գտնուող ամենահին աշխատութիւնը Մխիթար Սեբաստացու գրչին պատկանող *Բաղդիք Հայկազեան լեզուի*

կոթողական երկհատորեակ բառարանն է հրատարակուած 1749 թուին: Աւելի քան հարիւր հատորներից բաղկացած այս պարբերականների հաւաքածոն, գտնուում է բժախնդրորէն կազմուած, համարակալուած և արձանագրուած վիճակուում: Այս բոլորը մեր և յաջորդող սերունդները պարտական են Վահան Թոփալեանի (1888-1983) նման նուիրուած, ազատախոհ, լուսամիտ «գրքամոլի», որի ջանքերով մեր յօշոտուած մշակոյթի պատմութեան այս անգին շտեմարանների բեկորները փրկուել են կատարեալ ոչնչացումից և պահպանուել այս օտար ափերուում:

Այս աշխատութիւնը կազմուած է երկու գլխաւոր մասերից՝ մատենագիտութիւն, ցանկեր և անուանացանկ: Մատենագիտութեան բաժինը բաղկացած է չորս ստորաբաժանումներից՝ ա.- պարբերականներ, որը պարունակուում է 144 անուն օրաթերթ, շաբաթաթերթ, ամսաթերթ, և եռամսեայ, բ.- 35 անուն տարեգիրք, գ.- 199 մատենաշարական աշխատութիւններ, դ.- տեղեկատուական նիւթեր՝ 51 բառարաններ և 31 մատենագիտութիւններ, ժամանակագրութիւններ և հանրագիտարաններ: Երկրորդ բաժինը բաղկացած է պարբերականներին առընչուող չորս ցանկերից՝ պարբերաթերթերի, հրատարակչութեան վաչրերի, տպագրատների և խմբագիրների: Մատենագիտութիւնը ամբողջանում է հեղինակների անուանացանկով:

Պարբերականների բաժանմունքը դասաւորուած է այբբենական կարգով: Իւրաքանչիւր պարբերաթերթի անունին յաջորդում է խորագրի տառադարձութիւնը և թարգմանութիւնը: Այնուհետև պարբերականի անունին յաջորդում է հրատարակչութեան վաչրը և տարին կամ տարեշրջանները: Նկարագրական բաժինը պարունակուում է հիմնական տուեալներ, ինչպիսին են պարբերականի բնոյթը, պատկանելութիւնը տարբեր կազմակերպութիւններին կամ կուսակցութիւններին, արտօնատիրութիւնը և խմբագր(ներ)ի անունը, և վերջապէս հրատարակչութեան էջերի մօտաւոր թիւը, ծաւալը և տպագրատուը որտեղ այն լոյս է տեսել: Իւրաքանչիւր պարբերականի վերջին տողում ներկայացուած է հիմնարկութեան հաւաքածոյի մասին մանրամասն տուեալներ, որոնք յաջորդում են հիմնարկութեան անուան ՀՄՀ համաոտագրութեան:

Պարբերականների մասին ներկայացուած տեղեկութիւնները հիմնականում քաղուել են երկու աղբիւրներից, Ա. Կիրակոսեանի *Հայ պարբերական մամուլի մատենագիտություն 1794-1967* և Մ. Ա. Բաբլոյանի *Հայ պարբերական մամուլը - մատենագիտական համահաւաքուցուակ 1794-1980*: Միանմանութեան և գործնականութեան նկատառումներով յարմար նկատեցինք պահել իւրաքանչիւր պարբերականին պատկանող տուեալների վերոյիշեալ երկու աղբիւրների կիրառած ներկայացման ձևը: Նկատի ունենալով այն պարագան, որ վերոյիշեալ գոյգ կարելոր աշխատութիւնները չեն անցնում 1980 թուականի սահմանները, հնարաւորին չափով փորձել ենք լրացնել, որոշ պարբերականների պարագայում, ամբողջացնել վերջին երկու տասնամեակներին տեղի ունեցած փոփոխութիւնները, իսկ նոր հրապարակ իջած պարբերականների պարագայում կազմել նոր արձանագրութիւններ: Առաւել, քանի որ ոչ բոլոր հաւաքածոներն են ամբողջական, յարմար ենք նկատել արձանագրել ամէն հնարաւոր մանրամասնութիւն դիւրացնելու համար հետազօտողների գործը գտնելու իրենց փնտում աշխատութիւնը: Ամբողջական հաւաքածոները ներկայացուած են հետևեալ ձևով, օրինակ՝ *Ազգ 1908-1921*, կամ *Հայրենիք 1899-1999*, իսկ ոչ ամբողջականների պարագային արձանագրուած է համարների տարին, թիւը, նոյնիսկ թուականը, յատկապէս օրաթերթերի պարագային:

Մատենաշարների բաժինը բաղկացած է չորս հաւաքածոներից: Վիեննայի Միխթարեան Միաբանութեան *Ազգային Մատենադարան* խորագրի տակ 1890-1953 թուականների ընթացքին ամփոփուած 80 հատորների մէջ: Այս անգերագանցելի հայագիտական աշխատութիւնները դասաւորուած են այբուբենական կարգով: Իւրաքանչիւր աշխատութեան պարագային

ներկայացրած է խորագրի համապատասխան թարգմանությունը, մատենաշարի հատորի և աշխատության թիւը հայկական թուագրութեամբ, օրինակ՝ [թիւ 34-36 (ԼԵ.)] և հակիրճ բովանդակությունը: Մնացեալ երեք մատենաշարներն են՝ *Յիշատակարան Մատենաշար*, *Նահատակ Գրագէտներու Բարեկամներ Մատենաշար* և *Ժամանակակից Սփիոքահայ Բանաստեղծութեան Մատենաշար*:

Մատենագիտութեան վերջին բաժինը բաղկացած երկու՝ բառարանների և տեղեկատուական գլուխներից, նոյնպէս դասաւորուած է այբուբենական կարգով: Այս երկու բաժիններում, բացառաբար, ներառուել են նաև անգլերէնով և ֆրանսերէնով հրատարակուած աշխատութիւններ:

Տառադարձութեանց համար առաջնորդուել ենք ԱՄՆ-ի Քոնգրեսի Գրադարանի կիրառած ձևով երկու մանր փոփոխություններով՝ որոնք են «վ» և «ւ» տառերի պարագաները, որտեղ նախընտրել ենք գործածել անգլերէն «v» տառը բոլոր պարագաներում «w»-ի փոխարէն: Նաև «եան» վերջածանցի պարագայում նախընտրաբար գործածել ենք անգլերէն լեզուում համատարած ձևը՝ «ian», «ean»-ի կամ «yan»-ի փոխարէն:

Աշխատության երկրորդ մասը բաղկացած է չորս ցանկերից և մի անուանացանկից: Այս բաժնում մշակել ենք ցանկեր, որոնք հետազօտողներին առիթ կ'ընծայեն ուսումնասիրել պարբերականներին վերաբերող զանազան նիւթեր՝ ինչպիսին են հրատարակութեան վայրերը, խմբագիրները և այլն: Առաւել՝ ցանկերը կարող են օգտակար հանդիսանալ գտնելու համապատասխան մի շարք նիւթեր կամ տուեալներ, ինչպիսին են պարբերականների աշխարհագրական տարածուածությունը, կենտրոնացումը որոշ հայ համայնքներում, օրինակ՝ Կոստանդնուպոլիսի, Թիֆլիսի կամ Նիւ Եորքի պարագան: Չորրորդ ցանկը նուիրուած է պարբերականների խմբագիրներին, որոնք ներկայացնում են բոլոր այն գրողները, մտաւորականներն ու գործարարները, որոնք իրենց նուիրումով և վաստակով յաւիտենական տեղ են գրաւել մեր ազգային, մշակութային և հասարակական կեանքի պանթէոնում:

Յանուն Հիմնարկութեանս տնօրէն Խորհուրդին ուզում եմ յայտնել խորագգաց երախտիքի խօսք՝ Մայրենի Հրատարակչութեան տնօրէն՝ Դր. Վաչէ Ղազարեանին, այս աշխատանքին տրամադրած իր ժամանակի և հատորի էջադրական աշխատանքների համար և Դր. Հ. Գրիգոր Մագսուտեանին աշխատութեանս բնագրի և թարգմանությունների ստուգման և ցուցմունքների համար: Լիալոյս ենք, որ այս մատենագիտութիւնը օգտակար կը հանդիսանայ թէ՛ հայ և թէ՛ օտար հայ պարբերական մամուլով հետաքրքրուողներին ի մասնաւորի և հայագիտութեամբ և հայ մշակոյթով հմայուած հոյլին առ հասարակ:

Արա Ղազարեանց, *Տնօրէն*

Դեկտեմբեր 1999

About this Work

The history of the Armenian periodical press is very rich, spanning more than two centuries. Over three thousand titles: newspapers, monthlies, quarterlies, and periodicals have been published during this period. As an invaluable repository of the Armenian experience, Armenian language periodicals reflect various aspects of the Armenian thought and life, and the evolution of its social institutions throughout the world -- reinforcing and contributing to the evolution and revival of a culture decimated by a turbulent history.

The overwhelming majority of the Armenian periodicals were born outside historic Armenia. The first Armenian periodical, *Azdarar* (Monitor) was published in Madras, India in 1794. Although short-lived and modest, it laid the foundations for what came to be a proud legacy. Ever since, Armenian periodicals have seen the light of day in Turkey, the Middle East, France, Russia, Italy, England, the United States, Iran, South America, and Australia. Today, as their ranks have begun to shrink in the Diasporan communities, over two hundred titles are published in independent Armenia alone, despite the mounting difficulties and challenges of a country undergoing a painful transition process.

Standing at the threshold of a new millennium, the Board of Directors of the Armenian Cultural Foundation has embarked upon a number of major projects which will shape its future. The bibliographic work presented here constitutes one of the first steps in that direction. The purpose of this bibliography is two-fold: first to inform the public and scholars about the resources available in our collection, and second, to share this information with other Armenian studies centers, institutions of higher education, and libraries worldwide. By doing so, we hope to share resources, and ultimately expand our collection.

The periodical collection of the Foundation is unmatched in North America, if not in the entire Western Hemisphere. With the exception of collections available in the libraries and repositories of the Mkhitarist Congregations of Venice and Vienna, and Nubarian Library, Paris, the ACF collection brings together the rarest titles ever published both in the Old World and the United States and Europe, respectively. The oldest title available in our collection is Mekhit'ar of Sebastia's *Bargirk' Haykazian Iezui* (Dictionary of Armenian Language) published in 1749. All appear in meticulously bound and labelled volumes; most are oversize; the total exceeds one hundred volumes. Despite their age, the vast majority are in excellent condition. Thanks to the vision and devotion of a "fanatic" bibliophile and free thinker, Vahan Topalian (1888-1983), these priceless repositories of knowledge, culture, and history have been saved from destruction for the future generations on these shores.

The body of this work consists of three parts: the bibliography, appendices and an index. The bibliography is divided into the following sections: periodicals (including newspapers, weeklies, semi-monthlies, monthlies, quarterlies) which number one hundred and forty-four; thirty-five yearbooks; and one hundred and ninety-nine titles of the monographic series. The reference materials include fifty-one dictionaries, and forty-four bibliographies, chronologies, encyclopedias, and atlases. The bibliography is followed by four appendices and a name index.

The bibliography is organized in alphabetical order, and each title is followed by its English transliteration and translation. The titles shed light on the social-psychological, and political underpinnings of the times, reflecting the aspiration, commitment, and dreams of generations struggling to retain their identity in alien lands. A descriptive section follows the periodical title which includes basic information about the nature of the publication, its affiliation with various Armenian political parties, organizations, and associations. Technical information concerning the average number of pages, dimensions, editors, proprietors, as well as publishers is also provided. The last line of each entry concludes with the information about the Foundation's holdings captioned as ՀՄՀ. In the case of incomplete

collections, entries include details to assist scholars in their searches. Complete collections appear with the least details, such as, *Azg* 1908-1921, *Hairenik* 1899-1999.

Several sources have been consulted in compiling this work. The two major works used are: *Hay parberakan mamuli matenagitut'iwn 1794-1967* (Bibliography of the Armenian Periodical Press: 1794-1967) compiled by A. Kirakosian, and *Hay parberakan mamule matenagitakan hamahavak' ts'uts'ak 1794-1980* (The Armenian Periodical Press: A Bibliographic Catalogue 1794-1980) by M. A. Babloian. In addition, every attempt has been made to update information about the periodicals published after 1967 and 1980, respectively or develop fresh entries for publications appearing after 1980.

The monographic series is composed of four collections, the largest of which is the Armenological series published by the Mkhitarist Congregation of Vienna between 1890-1953. This unique collection is also arranged in alphabetical order by author. Each entry includes the title of the work along with its English translation, the volume number in the series and the number of the work in the series which appears in the Armenian numerical system. The other three collections are: *Friends of Martyred Writers*, *Contemporary Diaspora-Armenian Poetry*, and the *Memorial Series*.

The last part of the bibliography includes two sections on dictionaries and reference materials, respectively. Both sections are arranged in alphabetical order. Unlike previous sections, this includes works in English.

For cataloging, the Library of Congress transliteration style has been consulted with the exception of two cases: letter "v" instead of "w" which stands for Armenian letter "ւ," and "ean" and "yan" which we have replaced with "ian," the most commonly used form of the suffix. Thus, *Arev* instead of *Arew*, and *Jrbashian* instead of *Jrbashean*.

The second part is comprised of four appendices which provide information about the places and dates of publication, publishers, periodicals by cities, etc. The list which extends from Tiflis to Constantinople to New York also helps put the geographical dispersion of the periodicals in perspective. Finally there is a name index devoted to the editors and owners, highlighting the names of prominent Armenian intellectuals, scholars, writers, poets, and entrepreneurs who left their mark on the roster of these national treasures and joined the pantheon of Armenian culture and literary history.

In closing, on behalf of the Board of Directors of the Foundation, I would like to extend my warmest thanks to Dr. Vatche Ghazarian of Mayreni Publications for volunteering his time and resources for the formatting and pagination of the text of this work, and Dr. Rev. Krikor Maksoudian for reviewing and commenting on this work.

It is my hope that this bibliography will prove to be a useful research and reference tool. We welcome the comments of the public to enhance the future publications of the Foundation as well as the possible future editions of this work.

Ara Ghazarians, *Curator*

December 1999

Համառոտագրություն . Abbreviations

Ապր.	Ապրիլ
Արտօն.	արտօնատէր
Արք., Արքեպս.	Արքեպիսկոպոս
Աւ.	Աւագ
Գլխ.	գլխաւոր
Գործակց.	գործակցութիւն
Դեկտ.	Դեկտեմբեր
Դկտ.	Դոկտոր
Երկ.	երկրորդ
Եպս.	եպիսկոպոս
Ընկ.	ընկերութիւն
Խմբ.	խմբագիր
Խմբ.-պետ	խմբագրապետ
Ծ.	ծայրագոյն
Կզմց.	կազմեց
Հ.	Հայր
ՀՄՀ	Հայ Մշակութային Հիմնարկութիւն
Հիմն.	հիմնադիր
Հոկտ.	Հոկտեմբեր
Հրատ.	հրատարակչութիւն, հրատարակիչ(ներ)
Մայ.	Մայիս
Յուլ.	Յուլիս
Յուն.	Յունիս
Յունու.	Յունուար
Նախ.	նախկինում
Նոյ.	Նոյեմբեր
Շ	շարունակելի
Շարունակ.	շարունակութիւն
Պատ.	պատասխանատու
Սեպտ.	Սեպտեմբեր
Սմ.	սանթիմէթր
Վեր.	Վերապատուելի
Վրդ., Վ.	Վարդապետ
Տ.	տարեգիրք
Տպ.	տպարան
Տնօր.	տնօրէն
Տպագր.	տպագրութիւն
Փետր.	Փետրուար
Քհնյ.	Քահանայ

Տառադարձուքի . Transliteration Key

The transliteration style used in this work is based on the phonetic values of Eastern and Classical Armenian with the use of diacritics.

The transliteration of diphthongs is also specified.

Ա	ա	a	Մ	մ	ts	Ջ	ջ	յ
Բ	բ	b	Կ	կ	k	Բ	բ	ր
Գ	գ	g	Հ	հ	h	Ս	ս	s
Դ	դ	d	Չ	ճ	dz	Վ	վ	v
Ե	ե	e, ye ¹	Ղ	ղ	gh	Տ	տ	t
Զ	զ	z	Ճ	ճ	ch	Ր	ր	r
Է	է	e	Մ	մ	m	Յ	յ	ts'
Ը	ը	e	Յ	յ	y, h ^{1,-2}	Լ	լ	v
Թ	թ	t'	Ն	ն	n	Փ	փ	p'
Ժ	ժ	zh	Շ	շ	sh	Ք	ք	k'
Ի	ի	i	Ո	ո	o, vo ¹	Օ	օ	o
Լ	լ	l	Չ	չ	ch'	Ֆ	ֆ	f
Խ	խ	kh	Պ	պ	p			

ու	u, v ³
յու	iu ⁵
յի	ui, oy ³ , o ²
իա	ia, ya ⁶
այ	ai, ay ³ , a ²
յա	ia ⁵ , ya ^{5, 6}
իւ	iu, iv ⁴

¹ In the initial position only.

² The letter is not transliterated in the final position

³ When followed by a vowel.

⁴ In the initial position or when followed by a vowel.

⁵ In Soviet Armenian orthography only.

⁶ When preceded by a vowel.

ՄԱՏԵՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ
BIBLIOGRAPHY

Պարբերականներ . Periodicals

1. ԱԶԱՏԱՄԱՐՏ (Azatamart) [Freedom Battle]

Կ. Պոլիս, 1909-1914, 1918-1921

Օրաթերթ:

Արտոն-խմբ.-պետ՝ Ռուբէն Զարդարեան, պատ. տնօր.՝ Յակոբ Ճոլոլեան (Սիրունի), ապա խմբ.՝ Գեղամ Բարսեղեան:

4 էջ, 65x48 սմ:

Տպ. Արաքս ապա՝ Յ. Թիրիաքեանի:

ՀՄՀ *Օրաթերթ Ա.-է. տարի (10/23 Յուն.) 1909 - (30 Դեկտ. /12 Յունու.) 1914/1915 (Շաբաթաթերթ-Յաւելուած)*

Ա. տարի, թիւ 1 (10/23 Յուլ.) 1910 - Բ. տարի, թիւ 20 (11 Դեկտ.) 1911

Բազին Յաւելուած «Ազատամարտ»ի

1911 թիւ 1(73) 13/26 Դեկտ.

2. ԱԶԱՏ ԲԵՄ (Azat Bem) [Open Forum]

Ալեքսանդրիա, 1903-1905, Գազիրէ, 1906-1907

Գրական, գիտական, ազգային և քաղաքական շաբաթաթերթ (1906-ից եռօրեայ):

խմբ.-Տնօր.՝ Երուանդ Օտեան, Միք. Կիւրճեան, Վահան Թէքէեան, ապա՝ Լևոն Լարենց (Կազիրէում), Բարսեղ Օհանեան, Օննիկ Թաշճեան, Մարի Պէյլերեան:

4 էջ 47x32 սմ, ապա՝ 55x39 սմ:

Տպ. «Արաքս» ապա՝ «Կիլիկիա»:

ՀՄՀ *Ա. տարի, թիւ 1 (18 Ապր.) 1903 - Գ. տարի, թիւ 33 (2 Դեկտ.) 1905*

3. ԱԶԱՏ ԽՕՍԻՔ (Azat Khosk') [Free Speech]

Ալեքսանդրիա 1906-1907, Գազիրէ, 1907-1907

Շաբաթաթերթ գրական, գիտական, ազգային և քաղաքական:

Ալեքսանդրիա, 1903-1905, տպ. «Արաքս», Գազիրէ, 1907-1907:

Պատ. խմբագիր՝ Երուանդ Օտեան:

4 էջ, 47x31 սմ:

Տպ. «Կիլիկիա»:

ՀՄՀ *1906 Ա. հատոր Ապր. 28 - 23 Սեպտ. (1-20 տետր)*

1906 Բ. հատոր Հոկտ. 6 - 2 Մարտ (21-38 տետր)

4. ԱԶԱՏ ՄԻՏԻՔ (Azat Mitk') [Free Thought]

Գազիրէ, 1936-1937

Շաբաթաթերթ քաղաքական, գիտական, տնտեսական:

Արտոն.՝ Ս. Հէրեան:

խմբ.-պետ՝ Ա. Ալպոյաճեան:

Տպ. «Սահակ-Մեսրոպ»:
(1-52), 8 էջ, 40x28 սմ:

ՀՄՀ Ա. տարի, թիվ 1 (15 Օգոստ.) 1936 - թիվ 52 (7 Օգոստ.) 1937

5. ԱԶԳ (Azg) [Nation]
Բոստոն, 1907-1921

Պաշտոնաթերթ Հայ Սահմ. Ռամկավար Կուսակցութեան Ամերիկայի շրջանակին (նախ՝ ազգային, գրական, քաղաքական շաբաթաթերթ, ապա եռօրեայ, վերջում օրաթերթ:

Խմբ. Սուրէն Պարթևեան, ապա՝ Արմենակ Նազարէթեան, Երուանդ Ճիւհերեան, Գէորգ Սարաֆեան, Գաբրիէլ Փափագեան:

4-8 էջ, 59x43 սմ, ապա՝ 31x22 սմ, ապա՝ 56x40 սմ:

Տպ. «Ազգ»-ի:

ՀՄՀ 1908-1921
Բացառիկ թիվ 1915-1916

6. ԱԶԳ-ՊԱՀԱԿ (Azg-Pahak) [Nation-Guard]
Բոստոն, 1921-1922

Օրաթերթ ազգային, քաղաքական, գրական: Պաշտոնաթերթ Ռամկավար Ազատական Կուսակցութեան Ամերիկայի շրջանակին:

Խմբ.՝ Արմենակ Նազարէթեան) և Եր. Մեսիսեան:

8 էջ, 55x41 սմ:

(1922-ից կոչուում է «Պայքար»):

ՀՄՀ 1921-22

7. ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ (Azgagrakan Handes) [Ethnographic Journal]
Շուշի, 1896, Թիֆլիս, 1897-1916

Եռամսեայ պատկերազարդ:

Խմբ.-Հրատ.՝ Երուանդ Լալայեան:

(1-26), 260-320 էջ, 28x19 սմ:

Տպ. Ա. Մահտեսի-Յակոբեանի (Շուշի), ապա՝ Մ. Ռոստիկեանցի (Թիֆլիս):

ՀՄՀ 1896-1916 Ա.-ԺԶ. Գիրք

8. ԱԶԴԱԿ (Azdak) [Factor]
Կ. Պոլիս, 1908-1909

Շաբաթաթերթ գրական, հասարակական, քաղաքական:

Արտ.՝ Ալեքսան Միսաքեան, խմբ.՝ Շաւարշ Միսաքեան, Գեղամ Բարսեղեան, Վահրամ Թաթուլ, Զապէլ Շապեան:

(1-41), 16-32 էջ, 27x19,5 սմ:

Տպ. Ռ. Սազայեանի, ապա՝ Արշակ Կարոյեանի:

ՀՄՀ Ա. տարի, թիվ 1 (16/29 Դեկտ.) 1908 - թիվ 41 (3/16 Հոկտ.) 1909